

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

- Z OBSAHU:** K ANDERT, Josef: Od stiehl' a karmen k rodn' a p'ibuzen'ym
PÓDĎBA, Jaroj: Červen' a modr' - sociokulturna zmena cez
perspektívu dvojpolevneho zájmu „obyrateln'“ a „oblahnutých“
BEŇUŠKOVÁ, Zuzana: Prerazy metód, techník a nástrojov
výskumu na pozadí dejín slovenskej etnológie
HUBA, Miroslav: Transformácia krajiny a ľudsk'ym usilovaním na
príklade Polany a Podpolania
FALŤANDYÁ, Eubica: Lokálne rozvojové aktivity ako faktor
rozvoja vidieckej obce
NOVÁKOVÁ, Katarína: Reflexia spoločensko-politických zmien
a adaptácia voličkov na transformačné procesy v poľnohospodárstve
LUTHEROVÁ, Soňa: Význam vlastníctva v procese tvorby domova
HUDÁKOVÁ, Eva: Projekt identity a prednuty spotreby

Prvá strana: *Deník z úsvitu J. Šimon*

Prílohy: *Dotazy Šimkovi, ústredie ústredie*

Dear reader,

Slovenský etnolepis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia.

This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, *Slovenský etnolepis* deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of *Slovenský etnolepis* you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

Distributed by:

Slovak Academic Press, Ltd.,
P.O. Box 57, Nám. slobody 6
810 05 Bratislava
SLOVAKIA

Electronic version accessible via Internet

URL: <http://www.sappress.sk> <http://www.etnologia.sk>

HLAVNÁ REDAKTORKA

Gabriela Káňkovič

VÝKONNÉ REDAKTORKY

Hana Hložková

Tatiana Poľáčeková

Michaela Potošková

Tatiana Bušková

HOSŤUJÚCA EDITORKA

Eva Krekovičová

REDAKČNÁ RADA

Mária Boškovič, Daljan Deák, Ľubica Droppová, Bernard Garaj, Martin

Kanovský, Eva Krekovičová, Jan Krist (ČR), Peter Salner, Zdeněk Uherák, (ČR),

Miroslav Válek, (ČR), Iveta Zaskinová

Slovenský etnolepis je evidovaný v medzinárodných bibliografických databázach: MLA, CIBIC, Ústredný, Webpage, CEBIS a ERIC (impaktovacia databáza ESF)

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online prístupné iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebscn.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.ceosol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

EDITORIAL (Jozef Podošvák)..... 271
LIST OD S. ŠVECOWEJ..... 274

VYHRADENÉ PÍSĚ

M. V. Ž. O. V. Á. M.: V Prahu v paní doktorce
Soľana Švecovej..... 276

STUŽBY

K. A. N. D. O. V. Á. J.: Josef: Od obilí a kamen k rozlič-
ná príložením. Prerady výskumu sloven-
ská spoločnosť a kultúry vo 2. polovici 20.
stolím..... 282

P. O. D. O. Š. A. J.: Červená a modrá sociálna-
istina zmena cez perspektívu dvojpólového
základu "slabý-veľký" a "obľahčen-
ý"..... 288

B. O. Š. O. L. I. K. O. V. Á. Zuzana: Prerady rozlič-
ných a silných výskumu na pozadí
deja slovenskej etnológie..... 300

H. A. B. A. M. H. A. L. I. K. A. J.: Transformácia krajiny
a ľudských vzťahov na príklade Poľany
a Podpoľania..... 312

P. A. L. I. T. A. N. O. V. Á. Lubica: Lokálne rozvojové
skladby ako faktor rozvoja vidieckej obce
(Na príklade obce Hradisko, okres
Poľana)..... 320

M. A. V. Á. K. O. V. Á. Katarína: Reflexia spoloč-
nosťsko-politických zmien a adapta-
cia rozličných na transformačné procesy
v poľnohospodárstve (Na príklade rozlič-
ných a vinohradníctva v okrese Trnava)..... 348

Ľ. A. I. H. O. R. A. V. Á. Soňa: Význam vianočného
v procese tvorby domova..... 367

H. O. D. Á. K. O. V. Á. S. V. A.: Projekt identity a per-
sony spoločnosti slovenskej národopisní
problémov..... 386

DISCUSSIA

K. A. N. O. V. Á. J. M. A. R. T. I. N.: Nevýhodná vyhodnotenie
politických antropologických odlišností konvergen-
cie k sociálnym reprezentáciám..... 396

ROZHLADY – SPRÁVY – OLISY

K. P. O. D. O. Š. A. J.: Aplikácia poznatkov tradičnej
kultúry vo výskumovom a vzdelávacom procese
(Magda Fíguraová)..... 411

RECENZIE – ANOTÁCIE

O. L. I. P. O. V. E. N. I. K. A.: Prerady ľudia, časť o hyper-
konsumnej spoločnosti (Iva H. A. J. K. O. V. Á.)..... 418

T. H. B. A. J.: Žalovaný národ (Peter Š. A. J. O. V. Á.)..... 418

Š. P. O. L. I. T. A. J.: Hľadanie na smutnom objave (Peter
Š. A. J. O. V. Á.)..... 417

A. K. I. A. Č. I. K. – I. B. Y. T. I. T. A. R. – D. A. K. A. M. A. L. I. K. A.:
Červená, 20 rokov od nešťastného úmrtia
elektrikára v Červenohybe (Jana Š. A. J. O. V. Á. –
Mária D. A. M. I. T. I. K. O. V. Á.)..... 418

E. F. P. A. N. I. K. A.: Úplný národ výskumu (Karel
K. P. A. J. O. V. Á.)..... 420

O. S. O. L. O. N. A.: Moderná ľudská analýza;
D. M. A. T. H. E. M. A. Z. Y.: Kto je žena dobre?
(Peter Š. A. J. O. V. Á.)..... 421

M. T. I. N. A.: Prerady hľad konvergen-
cie (Jana Š. A. J. O. V. Á.)..... 422

EDITORIAL (Jana Poldáková).....	271
LETTER FROM S. SYČOVÁ.....	274
RESERVED FOR	
M. J. J. & M.: With Dr. Soňa Šteudlová in Pápa.....	276

STUDIES

K. A. J. (Jana): From the fire places and stoves to the family and kin. (Metamor- phosis of a remnant of the Slovak society and culture in the second half of the 20th century).....	282
P. A. J. (Jana): "The rich" and "the poor": socio-cultural change from the perspec- tive of the combat between "the competi- tive" and "the invested".....	289
B. A. J. & Z. A. J.: Changes of meth- ods, techniques and research interests in the history of Slovak ethnology.....	300
B. A. J., M. A. J.: Transformation of a region with mountain farmers. (Exemplified by the Polana mountains and the Podpolian region).....	312
P. A. J. & L. A. J.: Local development activities as a factor of rural settlement development. (Exemplified by Hradište, Púchov District).....	324
M. A. J. & K. A. J.: Reflection of social and political changes and adaptation of farmers to transformation processes in agriculture (Exemplified by farmers and winegrowers in the Trnava district).....	348
L. A. J. & S. A. J.: The meaning of prop- erty in the process of house-creat- ing.....	357
H. A. J. & V. A. J.: From Identity project and consumption goods. (Draft of theoretical frames).....	368

DISCUSSION

K. A. J. & J. A. J.: Marxist invisible explana- tions of political anthropology: From politics of commemoration towards the social representations.....	376
--	-----

BOOKLEADY – SPRÁVY – GLASNY

On the application of traditional culture knowledge in the process of education (Martha Vágárová).....	411
--	-----

BOOKREVIEWS – ANOTATIONS

PREMENY METÓD, TECHNIK A ZÁZNAMOV VÝSKUMU NA POZADÍ DEJÍN SLOVENSKEJ ETNOLÓGIE

ZUZANA BEŠUŠKOVÁ

Doc. PhDr. Zuzana Bešušková, CSc., Katedra etnológie a etnometeorológie FF UKF v Nitre, Masaryka 1, 949 01 Nitra, e-mail: zbebuskova@upjf.sk

Technologies enabling to record findings yielded by open-field research have marked the development of ethnology. The contribution deals with the penetration of modern technologies into research work methods employed by ethnologists since the middle of the 20th century up to the present. The focus is on the ethnological photography, drawings, the film and video documentation and the Internet. The author states three paradigms that characterise the development of ethnology in the contemporary world of technologies.

Kľúčové slová: výskum, techniky výskumu, dejiny etnológie, fotografia, etnologický film, internet

Key words: research, research techniques, history of ethnology, photography, ethnological film, the Internet

Hovorí sa, že teoretický výskum je pre etnológa čosi ako návšteva Mekkky pre moslimá. Tematicky bezhraničná disciplína, akou etnológia skutočne je, skotvrdá práve jej výskumné metódy, pri ktorých býva hlavným zdrojom práce v teréne. Napriek tomu sa dnes výskum vníma ako samostatný činnosť, zručnosť, kmeň sa má používať etnológia naučiť sa základné teoretických aj praktických kurzov a viac o nej netreba špeciálne písať. Príručky na výskum vznikali od 19. storočia a boli poriadne dobre vypracované nájmami, skúsenosťami, ako aj ústnym poznaním. Slovenská etnológia však dostala menší publicita, kmeň by komplexne obsiahla problematika práce v teréne – ore techniky výskumu, techniky záznamu, etika a psychologické aspekty výskumu, osobnosti práce v rôznych typoch lokalít, produkti

a dávala kvantitatívnych metód získavania informácií, dejiny terénneho výskumu atď. Moderná štatistika vyplýva z knihy J. Čukana, náčrtu pre amatérov a začínajúcich (ČUKAN 1977). Okrem základných metódov v príprave na výskum a prácu v teréne poskytuje táto publikácia aj návody, ako pripravovať materiál, ako pracovať s literatúrou v súlade s normami a etikou, ďalej náčrtový dotazník (návodov) na výskum, bibliografiu, najvýznamnejších lokálnych a regionálnych monografií a vybranú literatúru.

Metódy a techniky výskumu etnológiev sa preberajú od sociológov, resp. zo zahraničnej kultúrnej a sociálnej antropológie. Etnologický výskum v domácom prostredí však má svoje osobitosti a dejiny etnologických výskumov, ktoré skúmajú možnosti osobitých skúseností, si každá krajina píše sama. Cieľom tohto príspevku je antropologické prístupy vybrať problémy z dejín terénneho-etnologického výskumu na Slovensku od polovice 20. storočia až do súčasnosti, s okrajovými presunmi aj do staršieho obdobia. Práctom sa hľadajú odpovede na otázky: Ako sa skúmalo? a Ako technika ovplyvnila prácu v teréne? Keďže ide o problematiku dosť rozsiahlu a originálnu by ju vedeli doplniť regionálne a špecializované inštitúcie (najmä ústred. ÚJUV, NOK), ako východisko posúvajú pohľad na výskum cez publikované informácie v odborných časopisoch, informácie z rozhovorov a najmä na generácia etnológov a vybrané časové úseky dejín prírodov. zameranovej techniky.

Ak náhľadovne do extenzívnej bibliografie slovenskej etnológie, a realizovaných výskumov sa vyskytuje pomerne dost údajov. Smernom k súčasnosti sa však ich počet snáďže. Kým v prvej päťdesiaty bibliografii (1900 - 1975) M. Kubovej je tridsať údajov o výskumoch, v poslednej (1982 - 1998) je ich šesťsto (KUBOVÁ 1979, 1994). Druvodieme sa z nich kde, kedy, na akú úroveň sa výskumy kresli, kto ich organizoval a kto sa ich zúčastnil, prípadne kde je uložený materiál. Ako sa skúmalo, akými metódami sa dosahovali ľudské výsledky, o tom sa napísa, upravila so zreteľom predovšetkým redakčnej objednávky.

Na potrebu rozpracovania metodiky terénneho výskumu v súvislosti s výskumom súčasnosti upozornil Václav Frolík v roku 1979 v článku K metodickým otázkam etnografického terénneho výskumu sozdnal venoval (FROLÍK 1979). Ako východisko ma posúvajú doboré publikácie k metódam sociologického výskumu, v ktorých predtlačujú príkladnú literatúru k tejto problematike - od autorov Jušova, Zicha, Nivalka, Pilikarna, Karliaka a ďalších.¹ Vyravňuje v ňom, že je to hypotéza a potreba formulovania hypotéz. Rozpúšťa na popravý charakter disciplíny upozorňuje, že "antropologické nemajú formulovať problémy ani sa snažiť "kde", "kdy", "kde", ale musí dáť odpoveď i na otázky "jak" a "prečo". V kontexte o potrebu prerozdelenie metód výskumu konštatuje: "Práve sa zdá, že ľudia nerú ložov ľudské, ktoré mechanicky pripúšťajú nevyužitú, podkladnú analýzu terénnych informácií tak pberávajú, že sa ním pberávajú. Inzultná a kultúrny skutočnosť na analýze venoval je možnosť sledovať, než sa pberávajú v súvislosti s domácnosťou etnografických monografií, etnografických náčrtov a výskumov, ktoré obzav, jedinec etnografického ľudu mozgom, doby táto etnológia, ale jako celok neoddeliteľne vyvážajú" (FROLÍK 1979: 317). Očividne-tak príspevok je venovaný metódam a technikám terénneho výskumu. Frolík konštatuje, že pri výskume súčasnej doby sa môžu použiť bežné metódy, aké sa používajú aj pri iných druhoch výskumu - stacionárna metóda, metóda orientálneho výskumu, metóda náčrtového (opakovacieho) výskumu, a tiež techniky - pozorovanie, rozhovory, dotazník, anketa. Zároveň vyhlasujúce z etnografického hľadiska prerozdelenie a dávala jednotlivých techník a zároveň svoje systémy inštraje príkladmi z konkrétnych výskumov. Ďalej sa stručne venuje výberu výskumnej vzorky, organizácii výskumu a v závere konštatuje potrebu rozpracovania metodiky spracovania a analýzy získaných údajov so zreteľom na využitie výpočtovej techniky. Pri podrobnom konštatuje doby treba upozorniť, že ilko o obdobie

normalizácii, keď sa poznatky získanej vedy dostávali k nám cez knih reční či poškôli prevzaté, a keď o obidvo časti a využití samostatných publikácií vo veľkostiach.

Schopnosť doplniť si poznatky v teréne je okrem základných teoretických podmienok aj osobnostnými dispozíciami výskumníka a jeho skúsenosťou - praxou. Právy, úradný vykonávanie sa s opakovane špecifickými situáciami pri realizovaní mediodisciplinárnych kontaktov, výskumnej techniky a postupy sú dôležité, o ktorej sa takmer neopísu a hovoriť len v intímnejších kolegiálnych kruhoch. Významom sú nepodstatné publikovanie (aj nepublikovanie), ale nezamyslenie oponentky-členky, v ktorých sa objavujú aj zmienky o pohybe v teréne, zvlášť v podobe zážitkov vyvíjajúcich sa z boľnej reality, čo je dôvodom, že učiveli v poznajú (napr. DANKULOVÁ 2007, ŠVECCOVÁ 2006, MLIŠINKA, 2002), keď hodnota spočíva nielen v tom, že čitateľ má možnosť preniknúť do intímnejších sfér práce etnológa, ale táto sa z nich stáva dobrou politickou a kultúrnou konštantou, ktorá sa pri publikovaných výsledkoch z výskumu do terénu neprenáša. Z rozborov o-čo-čo-čo-čo výskumnej by sa napokon dala vytvoriť aj typológia osobnostných dispozícií pre určitý výskum, ktorá má minimálne také dôležitú ako poznatky a skúsenosť. Či tých, ktorí sú v teréne ako "výba vo voľe" sú po interview, keď keď zakaždým prežívajú samých seba alebo sa uchýlia k archívovým (či dnes ešte internetovým) zdrojom informácií. Pacuť títo pri získavaní znalostí v navrhovaných kolektívnych komunitách sa nevyhne ani jedna z množstva najlepších terénnych výskumníkov Soňa Šveccová. Spomína tiež kolegiu, ktorá ryms z ambrozou vykonáva za deň, kde nebola celkom voľná sa medzi knih (ŠVECCOVÁ 1996: 134). Aj táto dôležitá praxová poznatky vedeckovýskumnej a výskumno-pedagogických metodologických inštitúcií pomáhajú nielen pri komunikácii s informáciou, či dokonca "kolegiálnosť".

Objasnenie a zdôvodnenie výskumnej postupy býva súčasťou dišertačných prác, sú to však časti, ktoré sa zvyčajne nepublikujú. Zo zaujímavých postupy sa vymyká kniha F. Salnerovej Práca kolokoni (SALNER 1997), kde výskumnej postupom, dôležitú výskumnú časť a skúsenosť-techniku somu autor podstatne časť jednej z dvoch kapitúl. Čerpať je v tomto texte aj to, že najde o formálnu informáciu, ale aj o skúsenosť, ktoré získal špecifickými metodickými postupmi.

Výskumné knie hore sa dá zvlášť z publikovaných výstupov len dedukovať, zvlášť aj od obidvo, keď sa výskum konal. Pri retrospektívnom pohľade sa ukazuje zaujímavé uvedenie si aj prepojenosť výskumnej časti s technickými možnosťami zariadení.

Prvá polovica 20. storočia súvisí s hlavnou formou sa etnografických inštitúcií a využitím zariadenovej techniky pri terénom výskume vlnou ako nevyhnutný štart s nie možnosť, ale o to závažnejšie výsledkami. Tu treba spomenúť fotograf, ktorý Karol A. Medvecký použil na získanie prvej v prechádzkach 20. storočia, aké mal vyhla jeho monografia Dava (1925). Fotograf bol vlastníctvom hlavného slovenskej spoločnosti, keď ho získala vďaka finančnej podpore z Ameriky (URBANOVÁ 2006). Jednotlivci sú tiež fotografujú, hlavne v prvokov zariadeny Karola Plicka, ktorý začal svoje hlavné kariéru so štádiom od výhla, z ktorej si vynikal "kamera obskura".

Pa druhej svetovej vojny fotografická prax sa začala byť dostupná pre širokú verejnosť a okrem-terénnej fotografie sa dobať výsledky dajú dosahovať aj ľudskými dispozíciami. Z digitalizácie fotografív Ullt SAV (LUTHÉR 2008) je vidieť, že v 50. rokoch 20. storočia má pracovnici štrava k dispozícií fotografická technika a aj je väčšina z nich púť-terén-ovládala a využívala. Väčšina ich o zariadení fotografie, pretože fotografovať s bleskom bolo dôležitou črtou znalosti, pretože bolo veľké si naučiť spúšťom čias

a čas ovocenia objektíva. Objektom fotografovania boli predmety, ktoré v pracovných situáciách, hospodársku zvieratá a prostredie, ktoré boli počas organizovaných potašiek v teréne prístupné k dispozícii. Menej sa fotograficky zaznamenávali obrábajúce prečísťosti. Najobľúbenejšie fotografovanie a následne spracovanie fotozariadenia pos. dokumentácia, archívy a tiež bolo dôležité profesionálneho fotografa, ktorý vykonával v teréne spezializoval. Napriek tejto možnosti mohli vedci aj náhodní pracovníci fotografovať samostatne, vyvíjajúci svoj odborný záujem vyznívať okrem iných detail. Miniatúrne výsledky v oblasti fotografic dosiaha Ester Pláková. V Ústave etnológie SAV bol v 30. rokoch záujem a jej prínosom do fotografovania riekliť pracovníkov prostredníctvom 1-2 umiestnených kamier. Aj keď sa kamery nezrealizovali a napokon uprednostili spoluprácu s profesionálnymi fotografmi, dôležitosť fotografickej dokumentácie sa nepodceňovala a podarilo sa vybudovať jedinečný fond archívu. Miesto fotografa bolo v Ústave etnológie SAV (Národnoprirodna útare) obsadené do 90. rokov, postupne boli však zvisok reštaurovaný. Lacné komerčné spracovanie farebných filmov podporilo ich používanie výskumníkmi, a záujem vyťažilo náklady na fotolaboratóriá na obraz slajdu alebo do výstare umelcovej sféry. Na prístroje tréneri sa začali hľadieť digitálnych fotokopiarov. Spoločne mali porovnanie náhle rozdielne a boli dráž. Po roku 2000 však ich rozširovanie schopnosť aj ceny začali byť pre bežných užívateľov najmä a rýchle nahradili klasické fotokopiaru s filmami.¹

Fotografovať sa ľahko zrazu vedel a mohol každý. Odrazilo sa to tak v národných archívoch náhle informátorov, ako aj vo výskumnej práci. Usporiadanie fotoalbumu či štátu s fotografiami v národných zbierkach nahradili digitálne snímky, na ktorých sa viac alebo menej systematicky uchovávali národné fotografie. Na výskum častou súčasťou rozhovorov s informátormi býva preznanie národných fotografií, ktoré si najmä generácia v klasickej papierovej podobe stále opakuje. Moderné spracovanie fotografií z dovoleniek či rodinných podujatí vytlačuje technicky pokročilá a k takému spracovaniu počas výskumu dôjde len výnimočne. Na druhej strane po konaní s národnými informátormi v súčasnosti menš ochotou výskumník z výskumom aj s fotografiami, ktoré ho najmä, na USB kľúč. Výhodou digitálneho fotokopiaru je aj možnosť nahradit textové materiály, z ktorých sa dá po návšte z teréna čerpať informácie (kresby, miestna šať a pod.).

Národné náklady pomerne kvalitných objektov poskytilo aj výskumníkov k úspešnému vyutia fotokopiaru. Starý dokumentačný systém pre fyzické uchovávanie fotografií a evidencie sa stal pri digitalizácii fotografii nepoužitelný a nový sa dostal navyše. Fotografie stále byť hodnotná, je z toho vybrať, nepodariť sa dáji reštaurať, a to viedlo k tomu, že sa fotografiu prestala venovať pozornosť z klasického uchovávanie. Fotografia sa stálevo decalovala.

Paralelným vizuálnym zobrazením bola do 70. rokov 20. storočia kresba, ktorá umožňovala zachytiť aj to, čo už nebolo v pôvodnom stave. Dôle sa vyutia najmä pri ľahkom nábre, architektonic a interiéru a realizovali ju profesionálni kresbi, ktorí spolupracovali pri výskume s etnológmi. Aj výskum pri odličnosti detailov bol využij aj pri príprave IAS v 80. rokoch 20. storočia, kde by bolo množstvo malých fotografií na preháňajec, preto sa preháňajec. Ojedinele sa i kresbami dokumentáciou náhle v teréne stáť aj v súčasnosti, najmä v prípadoch J. Langera.

Zaujímavým nástrojom sa stal viacúčelne dostupný od 50. rokov 20. storočia V roku 1954 bola prvotná výroba magnetofónov pre verejnú, dovtedy boli používané len na priemysel, športívne a umelcovej sféry. Koncom 50. rokov sa stal cieľový magnetofón ľahom, legálnou značkou bol Soviet-son. Okolo roku 1960 magnetofón na batérie začali

J. Michálek na terénnej výskume (aľ. 66. roka 20. storočia (foto zo zbierok múzeja archív J. Micháka)

na výskumných posádkach aj národnosti, najmä ľuďmi, po ktorých zvalcová rizikovaná technika znamená veľkú úľu v možnostiach výskumu. Pretože táto sa dali zaznamenať notami, avšak rozprávanie sa dá ustavičky zaznamenať len prostredníctvom techniky. Dostali boli veľké rozprávanie zapísané len rýchlym písomom, čo navyše malo vďaka k ich dosiahnutiu výskumníkom. Iná alternatíva bol nápis spojený prerozprávaním zborníkom.

Nasíť kľúčový magnetón do terénu priamo nebola nijaká ťažká, pretože bol ľahký a zavádzanie pások bolo pomerne komplikované. Na dlhých páskach sa tiež došlo vykládajúce karkasné miesto. Na veľkú techniku si museli zvykať nielen výskumníci, ale aj informátori. Obvykle sa výskumníci stretávali s dvojicou mužov informátorov: jedni sa rizikoma učili, druhí sa počul, a tretí boli ochotní s výskumníkom spolupracovať aj horšie, druhí sa rizikom obávali. Potom, keď vyrabovali počítanie pribež národného slova či ľuďky, analógické situáciám z terénu, zaznamenáva vedca vo filme Ručička zeta, nakrútenom v roku 1953. Umelci vedeli Slovenského ľudového kolektívu v nej hlásajú tabuľky a výkony spevákov a recitátorov zaznamenávajú na veľký národný magnetón v ktorom obala.

Koncom 66. rokov sa začali objavovať analógové kazetové magnetofóny, ktoré boli spočítané dosť veľké a ťažké, mohli sa previesť cez samosa, avšak zaznamenané kazety vkladávali podľa v páskou (zeta okolo 16 000 KHz). V druhej polovici 70. rokov 20. storočia aj študentské stratégie používali v teréne relatívne malé a praktické magnetofóny značky Furmanov, ktoré boli v Československu dostupné. V 90. rokoch ich nahradili malé kompaktné diktafóny. Pre národné rizikoma slúžili digitálne magnetofóny s kazetami DAT, tzv. datkami

Edičná technická vybavení studia v době: notebook, CD-ROM, fotoaparát, videokamera, digitála. (Zdroj: Lukášová a kol. Z. Boháčková)

- magnetofonový nosič digitálního záznamu, která se v polovině 90. roků 20. století dala nahradit v Kataloku a stála cca 80 000 Kč.⁷ Používání digitálních záznamníků je zvláštností vědeckosti a stále má a profesionálních výzkumníků se novodobí technická hračka začala objevovat v různých stupních. V technice zvukového záznamu už studijníci potřebují asi iha jeden výšebytné - automatický přepis hlasového slova do písemné podoby, který je v slovenštině zatím těžko dostupný.

Laická dostupnost kvalitního zvukového záznamu byla předpokladem pro vznik metody oral history, která korej se používající spolupracovníci metodika vedení interview, analýza zaznamenaného materiálu, aj. stika textového výřezu.

Filmový záznam patří k největším dostupným způsobům záznamu přetvářením výřezem a ne náhodou byl přehlazen v jeho využití etnografickými a etnohistorickými. Na půdě Univerzitačního ústavu SAV se filmového záznamu věnovali od roku 1955, keď se začalo s dokumentáckými historickými tancov. "Prv' filmové dokumenty se chovali na Horehováčsk. Těži. O. Elischer, S. Kőszeg; máli stik' amatérsky zhotovili; a to ako používali animovaný přetváření (Aubina 16 a Šušterčík 1987:107-108), tak aj metodikem ich využitia. Neboli to v podstate zvyčajne filmy, hoci sa o to snívajú ... nebolo možná ich využitie do podoby zvyčajných filmov ... Znovu v podobe dokumentárnych študijných materiálov." (ELISCHER 1987: 109-110). Využitie záznamu sa používali najmä pri zázname folkloru a výjavov. V roku 1975 na jeho využitie upozornil Adam Prádnik: "Dobrou úlohu v ústredí pozornosť vedcových i odborných pracovníkov na ústredí etnografie zvyčajne zhracujúvajúce a dokumentárne zhotovených javov pomocou filmového a stik' aj

využívajúcej výskú, hoci tieto spoločby patria k najorganizovanejším vzhľadom na praxovú úroveň zájmu i dokumentáciu, keďže vytvárajú jasne usporiadaný komplex v jeho vykonávaní, vypracovaní, aktualizácii, archívácii i možnosti výskovej revidie, čo sa pozýva i vo zväzku s výskú i praxou i dnes." (FRANDE 1976: 131). Keďže táto náročná a nanej dostupná technika, ktorá dokladovala na spoľahlivo realizovala na základe spolupráce s profesionálmi. Baď v rámci voľnej spolupráce výskumníkov a filmárov, alebo na základe objednávky u profesionálov. V roku 1975 bola podpísaná dohoda o budúcej (Centrálnej) národopisnej filmovke SAV medzi Univerzitným ústavom SAV a Slovenskou národopisnou spoločnosťou pri SAV. Spoločný archív sa nachádzal v Oddelení etnomuskológie Sekcie ľudovej vedy Univerzitného ústavu (FRANDE 1976:132). V roku 1979 už bolo v Oddelení etnomuskológie Univerzitného ústavu SAV zhotovených okolo 120 filmov a dĺžkou cca 80-900 metrov a v sedemdesiatych rokoch ročne pribúdalo ďalších 10-15 filmov (ELŠCHER 1983: 112).

V 80. rokoch začala byť prístupná videotechnika. So vznikom filmového festivalu Eurofilm v Čadci, zapojovanosťou o tri roky starším Eurofilmom v Bratislave pod Radhošom, vznikla aj v miestnych etnologoch motivácia priblížiť zvyky či výrobné techniky praxovú úroveň audiovizuálneho záznamu. Do dovidie pomocou spolupráce s profesionálnymi technickými pracovníkmi (Elšchek, Luthar, Štefánik, Poláčková, Pochová, Lufica). Eurofilm kultivoval aj vzťahy medzi školami a etnologickými videopis a filmov, ktoré boli približované vo vedeckých časopisoch.

Spoločným úspechom vyšiel videozáznam Peter Šušter pri nahradení tých, čo predtým hodovali. Na rozdiel od ostatných projektov nebolo o dokumente s vedecko-umeleckou ambíciou, ale skôr o výskumno-vizuálnom zázname. V 90. rokoch bola analogická (VHS) videokamera dostupná aj pre malých videolovcov, avšak pre ďalšie spracovanie filmov bola potrebná špeciálna technika. Šanca na zmenu nastala po roku 2000 s nástupom cenovo dostupnejších digitálnych videokamier a sťahovacích softwérov, ktorými sa postupne vybavujú vedecko-výskumno-filmové pracovníci. Digitálne zručnosti etnologov však za technickými možnosťami nezaostávajú. Na Slovensku sa audiovizuálny záznam nikdy nepoužíval pri bežnom výskume tak všeobecne, ako to robia naďalej moravskí a českí kolégovia. Väčšou nepracovali videokamery z určitého výskumu vznikli na ÚJF v Nitre, keď bola v druhej polovici 90. rokov katedra etnológie (vtedy Katedra folkloristiky a regionalistiky) ako prvá vybavená analogovou videokamerou. Neskôr sa vznikli aj digitálne záznamy, najmä z výskumov zahraničných Slovákov. "Profesionálne a videokamery na poli etnologickeho výskumu pracuje absolvent etnológie M. Bartoň, ktorý je s. i. autorom celovečerného dokumentu Slováci v Chorvátsku, resp. spracovaného dokumentu Slováci v Argentíne a viacerých menších projektov. Napriek parciálnym výsledkom na poli videofilmu sa však patrí s kamerou ani v súčasnej dobe najviac pripravený pracovník, ako je to napr. na Múzeu v rámci MUSAIONFILMU, vznikajúcej podnikajúcej spoločnosti filmárov v ČR, ktorá organizuje Múzeum Jana Amosa Komenského v Uherskom Brode.

O. Elšchek na marginálnej videotechnike v roku 1983 konštatoval, že "možnosť využívať si v malých disciplínach veľkú, ich skutočnosť využívať je však málo, ak nechceme poradiť minimálne, a tiež napriek, že "každý systém dokumentácie si vyžaduje výskumný koncept a národopisná veda zrejme tento koncept nemá" (ELŠCHER 1983). Jeho slová platia do súčasnosti. Je pravdou, že videokamery nastali neskôr, aby bol zvyšokine archívovateľný, potrebné je ho spraviť čitateľne spracovať. Do výskumu najmä etnologické technické vybavenie a zručnosť. V prvom rade je potrebné ujasniť si cieľ, ktorý má videokamery spĺňať, od nich sa očikáva niečo náročnejšie ďalšieho spracovania, ale aj kvalita obrazu a zvukového

náznamu, je rozhodl, či kde v dokumentačnej sústavě, ktorý je predčasne učený len pre archív, či kde v inom štádiu materiál, vrátane edičných pomôcok, alebo ambíciou tvorcu náznamu je spriechodný ho ľahšie verejnosti. Evidujúce oznánie v polci s filozofia vždy analyzovať lokálnu spoločenskú výstavbu, však máminá by mal vyústiť, akou formou videomateriál archívovať, ktoré obsahujú jeho vlastné sily a vlastnosti techniky, a ktorou pracuje, a body sa musí obrátiť na odborníkov.

Aktivita sa s videotechnikou pracuje v oblasti folklorizmu.⁴ Pre zaujímavosť treba spomenúť, že videodokumentácia už úplne vyťažila grafické náznamy tance, napr. Labanov⁵ plánu, ktoré už nemá prijímateľov, ktoré by ho očakávali.

V prvých polovici 90. rokov 20. storočia nastupuje do komunikačných systémov **Internet**. Spoločnosť fungovala v komerčnej sfére, však už v roku 1992 vznikol pojem surfovanie na internete. V polovici 90. rokov sa ako prvá vo vedeckovýskumnej sfére začala využívať e-mailová komunikácia, spracovávanie cez telefónnu líniu. E-mailová pošta bola už v polovici 90. rokov využívaná v článkoch časopisu *Etнологический реперты* (BOTÍKOVÁ 1996).

Zvyšujúca sa objem informácií pre etnológov sa však internet stal už aj vtedy, keď bol dostupný pre širokú verejnosť a jeho stránky sa primerane naplnili. Internet ako doplnkový zdroj informácií začala špeciálne predstavovať. Spomenala by som však výskumy, v ktorých bol internet hlavným "informátorom", na ktoré došlo čas približne od roku 2005. Ide o výskumy komunikácia (BUZÍKOVÁ 2008, 2010, PANCZOVÁ 2005), internetového folkloru (Štefániková práce), kultúro-identifikačných stránok (ZAJONC 2006) či učiacich environmentálnych študijných centrách pedagóg (PLÁLEKOVÁ 2008). Aj keď výskum cez internet mnoho etnológov považujú ako to "paré ošetrov", jeho akceptácia je nerovná.

Uvediem citáciu z e-mailovej korešpondencie Lucie Fialkovej počas jej pobytu v Londýne v marci 2009: "...to here system na internete ako samozrejmosť a absolútny materiál má veľa ľudí ako my, že máme záujem pred našimi druhmi systémom, pretože to here má dávať pomoc antropolog, výskum, ako máme akéhokoľvek človeka... takže som rada, že mi to sily nie nevýhoda, ani záujem informátorov, ani to, že "môžeme" s ľuďmi cez ktorý sa vyžaduje, ktoré záujem, že je to najľahšie človek."⁶

Okolo roku 2005, začala byť vypracovaná terénného pracoviska notebook, čo zároveň si počas výskumu môže ukladať nasnímané foto a audiozáznamy, v teréne získané skopy, CD a DVD sústavy a vlastné poznámky. Drevety boli notebooky málo človek držal, radšej ich vlastniť, používanie inflexionálnych bolo málo flexibilné a užívateľ v nich nemal troje pracovná silu. V roku 2008 sa na trhu objavili zmenšené verzie notebookov, čo etnológov presvedčilo viac či do terénu troje "mini-laptopov". Výhody digitálnych záznamov priamo v teréne sa však ukázali skôr pri dlhodobých alebo náročných výskumoch, umožňujú rýchlo okamžitú spracovanie a sprístupnenie materiálu, ale aj jeho následné pomocou kódovania. Pri krátkodobých výskumoch, ktoré sú najčastejšie, je volenie v ubratení za počítačom skôr luxurným plynutím človeka.

Mnohí výskumy však dosiaľ zostávajú v rukopisoch dostupných len pre výskumníka. Je predčasné odborné diskutovať, čo je etnológ: uchováť a archívovať výsledky pracovného rozhovora pre ďalších potenciálnych výskumníkov, alebo ich chápať ako dôvernú informáciu, ktoré by sa bez súhlasného spracovania nemali sprístupňovať ďalším osobám.⁷ Infexionálna odporúčenie, pretože zvlášť od ústny výskum, kolektívneho charakteru práce, kontinuitnosti výskumca, subjektívneho vnímania ľuďmi otázky výskumca a ďalších kontextov.

Napriek množným technickým možnostiam, ktoré poskytli technickí pracovníci etnológov, existujú stále konkurenčné schopnosti výskumníci, ktorí si vyvolali s pomocou papiera. Ako uvádza Soňa Švecová, reprezentantka tejto klasickej metódy získania jej informácií: *„hustička“*, „...ovšem vyhledat něco vím způsobem spolešně rozborové. Upravme krátki říciem, že vna násto přijít je možno také štáht ako vyorat hrděně plákom, s kvořím omi omi vyběhlt“ (ŠVECŮVÁ 2008: 194).

Záver

Za uzavretím veľkej technickej možnosti a ústania sa slovenskej etnológie vyplývajú niekoľko paradigiem:

1. Cieľ je dostupnejšia fotografia, tým väčšia medzera zostane vo vedeckých literatúrach po blízkej budúcnosti. Digitalizáciou sa fotografia skvalifikovala, sprístupňovala, ale zároveň aj devalvovala, nie si popracovaná metódy jej inkubacionálnej architektúry.

2. Cieľ je dostupnejšia videokamierka, tým väčšia prápor sa vytvára medzi modernami a realitami jej využitia. V rámci slovenskej etnológie, podľa nášho názoru, nie je dostatočne podrobovaná technická kvalifikácia odborníkov - etnológov pri práci s kamerou a následným spracovaním materiálu. Práca s videokamerou je viac zápisovou činnosťou, než konceptuálnym charakterom tejto starostlivej techniky do etnologickejho výskumu.

3. Cieľ viac je etnológia zameraná na sociálne aspekty kultúry, tým väčšej chudoby výskumníci do terénu za ľudmi. Toto jednoduchošné koordinovanie má platnosť z dlhodobého hľadiska. Stále diskutovaný aj alternatívne formy výskumu z sociologických zdrojov (napr. internet, printové a elektronické médiá) a ich budúca v protiklade s klasickým terénnym výskumom, ktorý bol pre etnológiu v rámci príbuzných vedeckých disciplín jediný. Počasie ako komarčičko medzi ľudmi, aj peňazy komati s informátorom nahliadajú v domi silnej miere technickú možnosť. Otvorením etnológov na výskumy väzbovej spoločnosti znamená začlenením nových foriem komarčičko medzi objektívny výskum, ale zároveň aj medzi výskumom techniky vednej disciplíny.

POZNÁMKY

1. ŽEŤK, P.: Sociologický výskum. Praha 1976, ANTON, V. A.: Sociologický výskum. Bratislava 1977, PILBORN, V.: Úvod do metodologie vied. Bratislava 1958, NOWAK, S.: Metodologie sociologických výskumov. Praha 1975, KATLAK, M.: K problému verifikácie empirických faktov v sociologickom výskume. Sociologický časopis, 1969, 4. 3, s. 328.
2. Napr. v Ústí SAV bol v roku 2004 zakúpený najnovjšieho typu za 18 000 Sk.
3. Na porovnanie bol to v tom čase príkladne množstvo, mesačného platu vedeckého pracovníka SAV.
4. Príkladne štrnásťobok mesačného platu vedeckého pracovníka SAV.
5. Ide o spracovaný dokumentárny náznamy J. Čukana, ale aj o spracovaný dokumentárny Z. Hrbáčikovej a D. Rašicu Beňku tiež v Čukani, ktorý vznikol na základe tzv. národopisných zdrojov Morávkov v Maďarsku a spracovaný bol v Digitalizovanom archíve Ústí SAV, 2005.
6. Národný mestský centram a Ústie ľudského vedy SAV v spolupráci s Vysokou školou národových umení vydalo v rokoch 2001 – 2008 desiat dielov nadviazujúcej encyklopédie "Učebný časť slovenských repitov", šesťdesiatročným gazetom projektu je Dr. Stanislav Džibek, Ústie.
7. Rodák z Bratislavy Rudolf Laban, je autorom najkomplexnejšieho teoretického plánu. Laban

sa narodil v roku 1879 ako syn vyznajúceho nábožného vznešeného hudobníka, Štefana v Paríži, v roku 1915 založil chorografický inštitút v Zürichu, uskutočnil až do vstúpných rokov pôsobil v Nemecku. V Berlíne sa stal hlavným majstrom Štátnej opery. Luban sa venoval uplatňoval aj ako poradca priemyselných firiem. Štefanov pohyby robotníkov pri práci, na-rehabilitáciu elimináciu zdravotných "všetorých" pohybov zvrst' ich výkon. Medzi je Luban-ova metóda stále najprakticnejším spôsobom analýzy ľudského pohybu, pre vzhľad chorogra-fov je jeho zvláštnosť práve náročnosť. Názvy pohybov, ktoré pozná odlišnej taneč. B modernej balet, sú prívlasti byť zapísané. Na Slovensku sa chorograf Štefan Tóth pokúsil La-banovo-plánu zjednodušiť. Hádka sa s ním zaborovali zomrel, malal s ním i silný chorograf Štefan-ova hviezda Varga (LILJELANGA 2009).

8. Ječ divná!aj páka. Miesto rúchla v modernej spoločnosti vyzhľadajúcej s analýzy strieok www.slojarska.sk.
9. Dedička z mládežníckeho výskumu, ktorej zážitok bola aj zážitek uchovávaním a sprá-vočovaním záznamov z výskumu, sa rozvinula na stránkach časopisu *Etнологická revue* (2008), s. 68-78.

LITERATÚRA

- BOTIKOVÁ, M. (1998): Zápisník z Ameriky. *Etнологická revue*, 1, 2, 1, s. 131-142.
- BUŽEKOVIČ, T. (2006): Identita a anonymita vo virtuálnej komunite: zvláštny proces identifi-kácie od sociálneho konštrukt. Na príklade IRC. In: *Zborník príspevkov z konferencie "So-ciálne komunikácie v digitálne-distribučných prostrediach. Etнологický pohľad"*. Ed. V. Pajžlová. Nitra : UKF v Nitre.
- BUŽEKOVIČ, T. (2007): Zábava, sociálna a vzťahová: na príklade Flickr. In: *Etнологická revue*, 2, 1, s. 28-39.
- ČUKAN, J. (1997): *Práca a štúdiá a techniky výskumu*. UKF Nitra.
- DANĽOVIČ, O. (2007): Účay sa "kultúrnou inžinierom". *Teoretický výskum pred dekadizáciou*. In: *Etнологická revue*, 2, 2, s. 121-127.
- ELSCHER, O. (1995): Možnosť využitia filmovej techniky a videotechniky v národopisnom výskume. *Slovenský národopis*, 13, 2, 4, s. 173-179.
- FLAJEROVÁ, L. (2006): *Štúdio a internet. Vizuálne a zvukové odlišnosti odlišnej medly*. Diplo-mová práca, UKF v Nitre.
- FRÉJEC, V. (1979): K metodickým otázkam etnologického terénneho výskumu voľným tes-tnom. *Slovenský národopis*, 17, 2, 2, s. 306-328.
- KLJMSKOVIČ, Z. (1988): Lidový taneč a film. *Príspevok k mládežníckemu výskumu a dokumenta-cii ľudských taneč*. *Slovenský národopis*, 16, 2, 1, s. 345-350.
- KUBOVÁ, M. (1979): *Etnografická slovenskej etnografie a folkloristiky za roky 1970-1973*. Národopisný ústav SAV, Bratislava.
- KUBOVÁ, M. (1984): *Etnografická slovenskej etnografie a folkloristiky za roky 1975-1980*. Národopisný ústav SAV, Bratislava.
- Základný taneč slovenských regiónov*. [Ch. 2]. 1. (2008) Dostupný na <http://www.slojarska.sk/hodno-tenstvo/2008/publikacia/zakladny-tance-regiony/hodnoty-clanok>
- LÜTHER, D. (2008): Prvá opera v projekte APVV: Teatrálna kultúra Slovenska ako súčasť kultúrneho dedičstva Európy. Na príklade digitálneho spracovania dokumentov Ústavu et-nologie SAV a Katedry etnológie a kultúrneho antropologického ÚF UK. *Slovenský národopis*, 16, 2, 4, s. 487-498.

- MUŠINEA, M. (2002): Moja republika k operantom v Slovenskej oblasti roka 1964. In: *Čo dala-
rcvalo našim rodným operám. Zborník z medzinárodnej konferencie*, Ed. M. Gajdoš, Košice-
Prešov : SÚ SAV a KVP, s. 58-71.
- PAMČOVIČÁ, Z. (2002): Kvestiónár obojru na stránkach internetu. *Slovenský etnológ*, 33,
č. 2, s. 152-172.
- POLESNOVÁ, Z. (1971): Psychosociálne problémy vedníckej výskumní. *Časopis* 58, s. 275.
- PRANČIČ, A. (1978): *Bádovanie v etnologickej oblasti SAV*. Slovenský etnológ, 29,
č. 1, s. 121-132.
- SALNER, P. (1997): *Prvý slovenský*. Veda, Bratislava.
- ŠVEDOVÁ, S. (2008): Moje cesty po dedinách. *Slovenský etnológ*, 54, č. 1, s. 103-108.
- ULČIANSKA Z. (2009): Neopísaný tanec. SME, 23.5.2009, [Cit. 23. 7. 2009]. Dostupný
na <http://www.sme.sk/ci/457999/ucopisany-tanec.html>.
- URBANCOVÁ, H. (2008): Z hľadiska prvých fotografických záberov na Slovensku. *Konferen-
cia Karol Medvecký a Andrej Karda z roka 1981*. Slovenský etnológ, 54, č. 1,
s. 5-28.
- ZAJAC, J. (2008): Tradičná kultúra v interaktívnej prezentácii. *Etnologická revue*, 12, 2,
s. 186-192.

Prípravou zväzku v rámci grantového projektu VEGA č. 1/0186/08.

CHANGES OF METHODS, TECHNIQUES AND RESEARCH RECORDS IN THE HISTORY OF SLOVAK ETHNOLOGY

Summary

The purpose of this article is to produce a retrospective survey of selected issues from the history of ethnological field research in Slovakia since the middle of the 20th century up to the present. There are also references to an earlier period. The author seeks to find answers to questions, "How was the research carried out?" and "How did technologies influence field research?"

In the first half of the 20th century the photograph as a new remarkable technological device was used by Karol A. Medvecký for recording songs. Excellent are the photographic, film and sound recordings taken by Karol Florka. After WWII, when cameras became available for broad masses of population, archives abundant with black-and-white photographs and colour slides came into existence. Up to the 1990s, ethnographers conducting field research were usually assisted by professional photographers. Changes occurred due to availability of cheap processing of colour photographs and now, in the 21st millennium, the use of digital cameras seems to devaluate the photograph. Up to the 1970s, there was the drawing, a partial depiction of the reality, enabling to capture everything, even such entities which no longer existed in their original condition. Sound recordings have become more easily available since the 1950s when the tape recorders were released for the public use in 1954. In about 1960, battery operated tape recorders became popular with ethnographers, mainly by folklorists. This new sound-recording technology opened a new era in research. Unlike song

genres that can be used in pen, narrative accounts can be authentically recorded only by technological devices. The availability of quality sound recordings became a precondition for the adoption of the oral history method. It enabled to work out in greater details the methodology of leading an interview, to improve the analysis of recorded material and to enhance the ethics of fieldwork. The ethnomusicologists and ethno-archaeologists in the Institute for Fine Arts in the Slovak Academy of Sciences have used films since 1955 when they began to document folk dances. In the 1990s, the video entered the scene. When a film festival *Ľanofilm* in Čadca was started, many ethnologists became motivated to disseminate knowledge of various customs and crafts by means of video recordings. They managed to bring these activities to life due to much support received from professional technicians. Many discussions concerning the use of film in ethnology/ethnography were published in various journals. In 1998 the analogues (VHS) video-cameras became available for individual use, but special technologies were needed for further processing of the film material. A chance for change emerged after the year 2000 when the prices of digital video cameras and editing software went down. From that moment on, research and training centers have been gradually equipped with the new technologies. However, the digital skills of ethnologists still lag behind the possibilities offered by latest technologies. In the first half of the 1990s, the Internet entered the communication systems. In the mid-1990s, e-mail communication mediated by the telephone found its way to the sphere of research. Towards the end of the 1990s, the e-mail post was used in articles published in the *Etnologický* specialty journal. Approximately in 2005, several ethnologists started conducting their research on the base of the Internet. Despite a variety of new technological devices, many of which earned technological skills of ethnologists, there are researchers who are fully competitive with modern technologies even though they rely on pen and paper.

While summing up the findings regarding the relation between possibilities offered by modern technologies and the development of Slovak ethnology, the author revealed several paradoxes.

1. The better is the availability of the photograph, the wider is the gap in scientific photo-archives concerning the recent past.
2. The better is the availability of the video technology, the wider is the gap between the possibilities of employing this technology and its practical use in research.
3. The greater is the emphasis of ethnologists on social aspects of culture, the lesser is the frequency of their trips to the field in order to talk with people.

As it is in ordinary communication between people, the direct contacts between the researcher and the informant become more and more often substituted by technological devices. The tendency of ethnologists to examine the contemporary society means not only to convert the new forms of communication into an object of their exploration but also to employ them as useful research tools in their scientific discipline.

Vydáva Ústav etnológie Slovenskej akadémie vied

Hlavná redakcia:
Gabriela Kiliánová, CSc.

Výkonní redaktori:
Hana Hrdličková, Tatiana Podolinská
Tatiana Buchárová, Michaela Premešová

Redakčný výbor: Mária Baltharová, Dalan Deák, Tatiana Droppová, Bernard Gurej, Martin Kancovský, Eva Kukuřičková, Jan Král (ČR), Peter Salner, Jitka Štábová (ČR), Miroslav Váňa (ČR), Irena Zúžňaková

Redakčný výbor: Regina Brudis (Georg-August-University, Göttingen, Germany), Michal Buchowski (Adam Mickiewicz University in Poznań, Poland), Ulrich Riederl (University of Ulm, United Kingdom), Vladimír Prochov (Bulgarian Academy of Sciences, Bulgaria), Dragana Radošević (Serbian Academy of Sciences and Arts, Serbia), Klaus Roth (Ludwig-Maximilians-University of Munich, Germany), Ingrid Števc (Scientific Research Centre SAVA, Slovenia), Davide Tassinari (University of Bergamo, Italy), Elena S. Usanova (Russian Academy of Sciences, Russia), Birna Wulf (Stockholm University, Sweden)

Adresa redakcie: Klimentova 19, 811 04 Bratislava
Región, 2 7951
Redakčné, objednávkové a predplatiteľské administratívne príjmy:
Slovenská akadémia vied, spol. s r.o., P.O. Box 71, Nám. slobody 6, 811 03 Bratislava
e-mail: sp@droppova.sk

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences
Vol. 37, 2009, Number 3

Editors: Gabriela Kiliánová, Hana Hrdličková, Tatiana Podolinská,
Michaela Premešová, Tatiana Buchárová

Address of editor: Klimentova 19, 811 04 Bratislava, Slovakia
Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., P.O. Box 71, Nám. slobody 6,
811 03 Bratislava, Slovakia and SLOVART-D.T.O. Ltd., Kopeckého 4,
P.O. Box 132, 811 09 Bratislava, Slovakia

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences
Année 37, 2009, No 3

Rédactrices: Gabriela Kiliánová, Hana Hrdličková, Tatiana Podolinská,
Michaela Premešová, Tatiana Buchárová

Adresse de la rédaction: Klimentova 19, 811 04 Bratislava, Slovaquie

SLOVACISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften
Jahrgang 37, 2009, No. 3

Herausgeber: Gabriela Kiliánová, Hana Hrdličková, Tatiana Podolinská,
Michaela Premešová, Tatiana Buchárová

Redaktion: Klimentova 19, 811 04 Bratislava, Slowakei

SLOVENSKÝ NÁRODOPIIS

ISSN 1305-1503
ISN 2025/004

ISSN 48-8